

Petr Kroupa (ed.), Universitas Ferdinanda
Praha 2016, 29 s., ISBN 978-80-7050-673-8

Vydání Matyášova privilegia, jímž získala jezuitská akademie (*Academia Ferdinanda*) u koleje sv. Klimenta v Praze v roce 1616 plná práva obecného učení, patří k méně probádaným mezníkům dějin pražské univerzity. Vysvětlení, proč tomu tak je, se samo nabízí: historiky upoutávají události, které se sběhly o necelé dva roky později a zapsaly se do evropských dějin. Udělení privilegia jezuitské univerzitě se v jejich stínu ztrácí tím více, že samostatná *Academia Ferdinanda* neměla dlouhého trvání. Po bitvě na Bílé hoře svěřil Ferdinand II. jezuitům i pražskou univerzitu založenou Karlem IV. Toto rozhodnutí se stalo začátkem rozepří na vítězné katolické straně, protože jezuité měli na další fungování obou škol podstatně jiný názor než kancléř Karlova založení, jímž byl z titulu své funkce pražský arcibiskup, tehdy Arnošt Vojtěch kardinál Harrach. Spory trvající více než třicet let ukončilo až spojení obou univerzit jako rovnocenných škol v roce 1654 s názvem Univerzita Karlo-Ferdinandova.

Připomenutí tohoto zapomínaného výročí je tedy záslužný skutek. Na podzim 2016 se ho chopila Národní knihovna v Praze jako dědička podstatné části barokního areálu někdejší jezuitské koleje. Patrně s vědomím poměrně malé rezonance samotného privilegia jej spojila s jinou oslavou – třístým jubileem narození jezuitského matematika Josefa Steplinga. Konference uspořádaná k této příležitosti ve dnech 9.–10. listopadu měla dosti široké zadání (Klementinum a jezuitská věda), kromě chystaného sborníku se však vedení Národní knihovny rozhodlo realizovat i publikaci vztahující se pouze k Matyášovu privilegii.

Výsledkem je fotografické faksimilové vydání listiny uložené nyní v Národním archivu v Praze ve fondu Jesuitika s českým překladem textu a třemi poměrně krátkými doprovodnými příspěvky. Vzhledem k originálu listiny psanému dobře čitelnou humanistickou kurzivou editor upustil od edice latinského textu, čtenář má navíc k dispozici české znění. Větší pečlivost by si byla zasloužila příprava skenů a celková grafická úprava publikace vůbec. Některé reprodukce jsou místy poněkud neostré, což lze prominout u ilustrativního snímku, nikoli u reprezentativního faksimilového vydání. I když jsou pochopitelné limity snímání originálu, měl by grafik např. připsík na poslední straně listiny vyrovnat: v pořádku je pouze levá část, pravá je rozostřená a pravý okraj mizí do hřbetu vazby privilegia. Nepříznivý dojem ještě zvyšuje použitý matný papír. Nejhůře z tohoto zpracování vyšla fotografie na deskách publikace, zachycující část purpurové sametové vazby a panovnickou pečeť. Použitý sken neunesl takto exponované grafické použití, purpurový samet působí jako tmavě hnědý pruh, sama pečeť je neostrá, v pozadí zůstaly stíny.

Dojem nedůslednosti editora, který byl patrně také zadavatelem doprovodných komentářů, vzbuzují i publikované příspěvky. Je v pořádku, že se jedná o popularizační texty – k samotné edici i k příležitosti, u níž byla vydána, se toto pojetí hodí. Nepřiliš rozsáhlý pramenný materiál k životu svatoklimentské koleje kolem roku 1616 (v Národní knihovně, ve Strahovské knihovně, v Národním archivu a v Österreichische Nationalbibliothek ve

Vídni, případně v centrálním jezuitském řádovém archivu v Římě) neumožňuje příliš rozmáchlá pojednání. Není zvykem recenzovat tento druh příspěvků (publikace neobsahuje ani seznam literatury), ale jejich obsah si zaslouží několik připomínek. Jediným textem, který je skutečně k věci a srozumitelně vysvětluje, oč při udělení privilegia vlastně šlo, je příspěvek Ivany Čornejové. Následující komentář editora Petra Kroupy nazvaný „Jezuitská kolej u sv. Klimenta v Praze v 16. století“ je značně matoucí kvůli směšování tradovaných a historicky doložených údajů, jako např. závěr o účasti Edmunda Kampiána (Campiona) na založení pražské mariánské kongregace (Kroupa používá termín „mariánská družina“, což je rovněž poněkud zavádějící).¹ Závěrečný příspěvek Petry Oulíkové o představených a význačných členech klementinské koleje v první polovině 17. století je sice erudovaný a přiměřený účelu, ale svým zaměřením poněkud odbíhá od tématu. Autorka začíná až věhlasnými jezuitu po založení české provincie, tedy sedm let po vydání privilegia a za zcela jiných společenských a politických okolností.

Přes všechny tyto vady zůstává edice Matyášova privilegia vítaným počinem. Nehraje si na vědeckou publikaci, již není, a splňuje funkci reprezentativní a v rámci možností důstojné připomínky opomíjeného výročí. Kdyby byly texty přeloženy do angličtiny, byť ve zkrácené a výběrové formě (alespoň příspěvek Ivany Čornejové), získala by Národní knihovna dárek, který by pro středoevropské partnery měl nejen symbolickou, ale i historicko-informační hodnotu. Na závěr si neodpustím podotknout, že instituce, která metodicky odpovídá za katalogizaci v knihovnách České republiky, připravila katalogizátorům těžký oříšek. Publikace totiž nemá titulní list, titul i nakladatelské údaje jsou uvedeny až v tiráži.

Hedvika Kuchařová

doi: 10.14712/23365730.2018.16

Martina Bečvářová, Matematika na Německé univerzitě v Praze v letech 1882–1945

Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, Praha 2016, 404 s., 36 s. fotografických příloh, ISBN 978-80-246-3182-0, ISBN (pdf) 978-80-246-3195-0

V roce 1979 uplynulo sto let od narození Alberta Einsteina. V onom jubilejním roce se tehdejší profesor teoretické fyziky na Univerzitě Karlově Miroslav Brdicka zamyslel nad důvody, které Einsteina vedly k přijetí profesury v Praze v roce 1911. Rozhodně to nebyla jen touha přednášet a poznávat bohatý kulturní život Prahy. Vědce usilujícího zformulovat

¹ Česká verze wikipedie uvádí u hesla Edmund Kampián na svých stránkách: „Při pražské jezuitské koleji také založil [E. Kampián, doplnila H. K.] první českou Mariánskou družinu ...“, viz <https://cs.wikipedia.org/wiki/Edmund_Kampi%C3%A1n> (20. dubna 2017). Podle odkazů na literaturu byl údaj patrně převzat z beletristicky pojatého stručného Kampiánova životopisu, který vydal František ŮREDNÍČEK, *Edmund Kampián SJ (1540–1581). Anglický jezuita a mučedník*, Olomouc 2011, kde se na s. 13 píše: „Roku 1575 založil [E. K.] Mariánskou družinu, jež byla rovněž studentským společenstvím s bohatým programem.“ Založením mariánské kongregace se zabýval Karel BERÁNEK, *Pamětní kniha kongregace P. Marie v koleji sv. Klimenta (1574–1621)*, in: Zdeňka Hledíková (ed.), *Traditio & cultus. Miscellanea historica Bohemica* Miloslava Vlk archiepiscopo Pragensi ab eius collegis amicisque ad annum sexagesimum dedicata, Praha 1993, s. 129–139. Nelze ho podezírat z přehlédnutí nebo opomenutí, ale matrika žádný údaj o Kampiánově účasti neobsahuje. Do jaké míry se jedná o zbožnou tradici a do jaké míry o zakořeněný omyl, autorka této zprávy nezjišťovala.